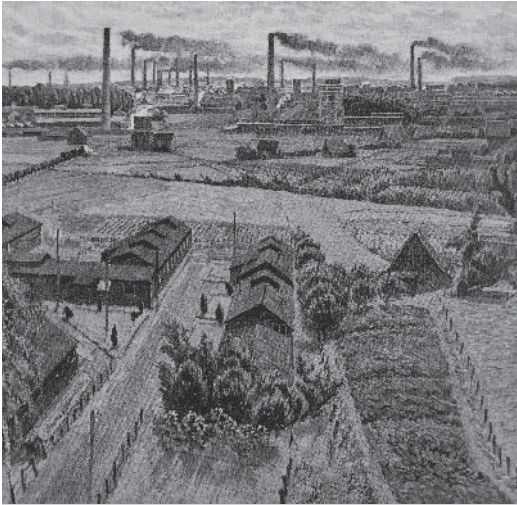

Theorie en lastige woorden les 2 – blad 1

Doel: Om te lezen

Enschede (schilderij uit 1922).

De industriële samenleving

Vóór 1800 woonden de meesten mensen in dorpen. Ze werkten op hun boerderij of in hun werkplaats. Daar waren ze eigen baas: ze beslisten zelf hoe laat het werk begon of wanneer ze een vrije dag namen. Bijna al het werk werd met de hand gedaan. Vanaf 1800 waren er machines die op stoomkracht werkten. Mensen gingen toen naar het werk toe: naar de fabriek waar de grote

machines stonden. Daar werkten ze voor een baas die bepaalde hoe lang een werkdag duurde en wat het loon was. Fabrieken stonden in de stad. Het gevolg was dat meer dan de helft van de mensen in steden woonden. Het leven daar was heel anders dan in een dorp, want lang niet iedereen kende elkaar. Door deze veranderingen was een **industriële samenleving** ontstaan.

de stoomkracht

Energie die je krijgt door stoom.

het loon

Geld dat je krijgt als je werkt.

de industriële samenleving

Samenleving waarin meer dan de helft van de mensen in een stad woont en waarin industrie en diensten belangrijk zijn.

Vervoer

Stoomkracht werd niet alleen gebruikt in de fabriek, maar ook voor het vervoer. Je kon een boot laten varen op stoomkracht of een locomotief een heleboel wagons laten trekken. In 1839 reed de eerste stoomtrein in ons land. Al gauw was de trein het belangrijkste vervoermiddel voor lange reizen. Met de trein was je er snel en reizen werd voor meer mensen betaalbaar.

In grote steden kwamen trams. Eerst werden die over de rails getrokken door paarden. Later kwamen er stoomtrams en nog weer later elektrische trams. Een ander nieuw vervoermiddel was de fiets, die vooral in ons land belangrijk werd.

Een spoorwegovergang in Amsterdam in 1900.

het vervoermiddel

Een voertuig; iets wat is bedoeld om mensen of goederen te vervoeren.

betaalbaar

Niet te duur.

Theorie en lastige woorden les 2 – blad 2

Doel: Om te lezen

De winkel die Albert Heijn in 1895 in Purmerend opende (foto omstreeks 1900).

Boodschappen doen

Winkels zoals we die nu kennen, bestonden vroeger nog niet. Mensen haalden wat ze nodig hadden bij een bakker of op de markt. Veel werd aan huis bezorgd. In de negentiende eeuw veranderde dat. Fabrikanten maakten allerlei producten, die veel mensen konden kopen. Hierdoor kwamen er steeds meer winkels. Nieuw was een winkel waar je niet één soort, maar verschillende soorten producten

kon kopen. Bijvoorbeeld de winkel van Albert Heijn, die in 1887 het piepkleine kruidenierswinkeltje van zijn vader had overgenomen. Hij verkocht allerlei huishoudelijke producten, zoals koffie, zeep, lucifers en meel. Al gauw moest hij zijn winkel uitbreiden. Omdat er zo veel producten bijgekomen waren, gingen fabrikanten reclame maken. Ze wilden opvallen, zodat mensen hun producten zouden kopen.

de kruidenierswinkel

Winkel waar je levensmiddelen kunt kopen.

het huishoudelijke product

Middel dat je nodig hebt om het huishouden te doen.

Communicatie

'Mister Watson, come here, I need you.' Met deze woorden testte Alexander Bell in 1876 zijn nieuwe apparaat. Vol spanning keek hij naar de deur. Twee tellen later kwam zijn assistent Watson binnen. Deze had de boodschap via net zo'n apparaat in een ander deel van het huis gehoord. De telefoon - het apparaat dat Bell had uitgevonden - was een belangrijke uitvinding. Hiermee was directe **communicatie**

mogelijk tussen mensen die op afstand van elkaar zijn. In het begin was telefoneren ingewikkeld, omdat het toestel aangesloten moest zijn op een telefoonlijn. Iedere stad had een eigen netwerk, dus bellen naar een andere stad kon niet. Het duurde een hele tijd voordat de telefoonnetten op elkaar waren aangesloten. Nederlanders konden bijvoorbeeld pas in 1895 bellen naar iemand in België.

Een oude telefoon.

de communicatie

Als mensen contact hebben en berichten aan elkaar doorgeven.

het netwerk

Dingen die met elkaar verbonden zijn.